

Mateusz Białowieżec

ORCID 0000-0001-6416-837X

Niepaństwowa Wyższa Szkoła Pedagogiczna w Białymstoku

ALKOHOLIZM A POCZUCIE BEZPIECZEŃSTWA MIESZKAŃCÓW W GMINIE CZYŻE

Streszczenie

Alkoholizm znajduje się w czołówce największych zagrożeń dla dzisiejszego polskiego społeczeństwa. Niegdyś alkohol był spożywany głównie w celach leczniczych, nie był środkiem łatwo dostępnym i produkowanym na skalę masową. Dzisiaj każdy ma łatwy dostęp do napojów alkoholowych. Coraz więcej ludzi postanawia po nie sięgać z różnych przyczyn, przez co w bardzo łatwy sposób stają się ofiarami uzależnienia od tego produktu. Nadmierne spożywanie alkoholu w znacznym stopniu przyczynia się do zaburzeń psychosomatycznych, co w znaczący sposób wpływa na postrzeganie bezpieczeństwa przez osobę uzależnioną i całe społeczeństwo. W artykule poruszono temat alkoholizmu w kontekście jego wpływu na poczucie bezpieczeństwa w szczególności w małych społecznościach lokalnych.

Słowa kluczowe: alkoholizm • poczucie bezpieczeństwa • społeczność lokalna.

ALCOHOLISM AND THE SENSE OF SECURITY IN THE COMMUNITY OF CZYŻE

Abstract

Alcoholism is at the forefront of the greatest threats to today's Polish society. In the past, alcohol was consumed mainly for medicinal purposes, but was not readily available and produced on a mass scale. Today, everyone has an easy access to alcoholic beverages. More and more people decide to use them for various reasons which raises their risk of

becoming addicted. Excessive consumption of alcohol significantly contributes to psychosomatic disorders, which affects the perception of safety by an addicted person and the whole society. The article addresses alcoholism in the context of its impact on the sense of safety in small local communities.

Keywords: alcoholism • sense of security • local community.

Alkoholizm jako współczesny problem społeczności

Napoje alkoholowe towarzyszą człowiekowi od początku jego istnienia. Alkohol często występuje w życiu towarzyskim człowieka z racji powszechnej dostępności, przez co coraz częściej wzrasta ryzyko pojawienia się zagrożeń związanych z uzależnieniem. Współcześnie alkoholizm traktuje się jako ogromny problem społeczny, którego konsekwencje dotyczą nie tylko osoby uzależnionej, ale także bliskich takiej osoby. Alkoholizm traktuje się jako chorobę a alkoholika jako osobę, którą trzeba wyleczyć. Alkoholizm jest chorobą, która:

- nieodwracalnie postępuje, co oznacza, że z biegiem czasu nasila się coraz bardziej,
- jest nieuleczalna, wiąże się to z tym, że alkoholik nigdy nie będzie miał możliwości powrotu do stanu sprzed uzależnienia,
- jest chroniczna i doprowadza nawet do śmierci¹.

Do jednych z ważniejszych konsekwencji jakie niesie za sobą alkoholizm w społeczeństwie są zaburzenia związane z życiem rodzinnym, bowiem życie z osobą uzależnioną jest bardzo trudne dla osób z jej otoczenia². Rodzina, w której występuje alkoholizm zazwyczaj utaja ten fakt, a dzieje się to ze względu na odrzucenie faktycznego problemu przez osobę uzależnioną, a czasem nawet jej rodzinę. W takich rodzinach pojawia się zjawisko współuzależnienia, czyli mechanizm polegający na przystosowaniu się do występującego problemu alkoholowego. Współuzależnienie dotyczy

---

¹ A. Nowak, E. Wysocka, *Problemy i zagrożenia społeczne we współczesnym świecie. Elementy patologii społecznej i kryminologii*, „Śląsk” Wydawnictwo Naukowe, Katowice 2001, s. 76–77.

² M. Frąckowiak, M. Motyka, *Charakterystyka problemów społecznych związanych z nadużywaniem alkoholu*, *Hygeia Public Health* 2015, 50(2), s. 319.

głównie partnerek oraz dzieci, a objawia się obsesyjną koniecznością kontrolowania alkoholika, brania odpowiedzialności za niego i usprawiedliwianiem jego działania, ogromnym lękiem lub naiwnością w stosunku do poprawy zachowania³.

Często w rodzinie alkoholika pojawia się przemoc, gdyż alkohol obniża zdolność panowania nad zachowaniem. Osoba, która traci kontrolę nad ilością wypitego alkoholu bardzo szybko wpada w różnego rodzaju zachowania nietolerowane społecznie, jak np. awantury lub prowadzenie samochodu po spożyciu. Inne to również:

- brak odpowiedzialności,
- utrata opanowania nad sobą,
- gwałtowane zmiany nastroju,
- kłopot z porozumiewaniem się z ludźmi,
- nieprzerwana chęć dalszej zabawy,
- inne zaburzenia psychiczne i fizyczne⁴.

Według Klimkiewicza u prawie 70% osób uzależnionych od alkoholu obserwuje się zanik kory mózgowej, która kontroluje procesy intelektualne, emocjonalne, odpowiada za myślenie, planowanie, pamięć, kontrolę impulsów, w tym również wykonywanie ruchów dowolnych. Szkodliwe właściwości alkoholu powodują uszkodzenie i zanikanie tej części mózgu, prowadząc do istotnych zaburzeń funkcjonowania człowieka. Stąd obserwuje się charakterystyczne dla osób uzależnionych od alkoholu zmiany osobowości – odhamowanie, drażliwość, impulsywność, nieuzasadniona euforia. Objawem zaniku kory czołowej jest właśnie upośledzenie kontroli reakcji emocjonalnych, wiążące się z większą impulsywnością i skłonnością do zachowania nieakceptowanego społecznie⁵.

Po spożyciu alkoholu człowiek jest mniej zdolny do kompromisowych decyzji, co przyczynia się do rozwiązywania problemów siłą. Osoba uzależniona kieruje swoje akty przemocy na bliskich oskarżając ich o różne niepowodzenia życiowe takie jak: proble-

³ A. Nowak, E. Wysocka, *Problemy i zagrożenia ...*, op. cit., s. 94–95.

⁴ A. Lenart, *Nadużywanie alkoholu a przemoc w rodzinie*, „Studia Elckie” 20 (2018), nr 4, s. 501.

⁵ *Nadużywanie alkoholu a problem przemocy domowej*, PARPA, Zadanie finansowane ze środków Narodowego Programu Zdrowia na lata 2016–2020, s. 9–10.

my w pracy, problemy finansowe lub problemy zdrowotne. Dodatkowo, na skutek nałogowego spożywania alkoholu jest zaburzona prawidłowa ocena sytuacji, co powoduje, że ludzie nie potrafią przewidywać następstw swoich działań⁶.

Konsekwencje ekonomiczne spowodowane spożywaniem napojów alkoholowych to tzw. straty makroekonomiczne. Są to koszty społeczne, na które składają się wydatki z różnych instytucji państwowych między innymi (służba zdrowia, Policja, opieka społeczna itp.)⁷. Szkody ekonomiczne związane z nadmiernym piciem alkoholu to:

- opieka zdrowotna,
- utrata wydajności w miejscu pracy,
- wypadki samochodowe,
- zbrodnia i wymiar sprawiedliwości w sprawach karnych.

Spożywanie napojów alkoholowych w miejscu pracy powoduje takie szkody jak wypadki, spadek wydajności pracy, usprawiedliwioną lub też nieusprawiedliwioną nieobecność w miejscu pracy. Współcześnie zauważa się wzrost alkoholowej patologizacji bezrobotnych, co zwiększa bezrobocie w kraju⁸. Najważniejsze problemy związane ze spożywaniem alkoholu to popełnianie przestępstw pod wpływem alkoholu, spożywanie alkoholu w miejscach publicznych, wiążące się często z dewastacją, przemoc w rodzinie oraz prowadzenie auta po spożyciu napojów alkoholowych⁹.

W województwie podlaskim jak i w każdym innym województwie w Polsce nie da się oszacować dokładnej liczby osób uzależnionych od alkoholu. Według danych statystycznych GUS, biorąc pod uwagę spożycie alkoholu w kraju szacuje się, że w województwie podlaskim w 2017 roku zamieszkiwało 23 140 osób borykających się z problemem alkoholowym¹⁰.

⁶ *Nadużywanie alkoholu a problem przemocy domowej...*, op. cit., s. 10.

⁷ M. Frąckowiak, M. Motyka, *Charakterystyka problemów...*, op. cit., s. 321.

⁸ <http://www.parpa.pl/index.php/33-analizy-badania-raporty/134-polskie-problemy-alkoholowe>, [Dostęp: 16.01.2021].

⁹ <http://www.parpa.pl/index.php/33-analizy-badania-raporty/134-polskie-problemy-alkoholowe>, [Dostęp: 16.01.2021].

¹⁰ *Program profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych w woje-*

Bezpieczeństwo

Bezpieczeństwo jest uważane za jedną z ważniejszych potrzeb człowieka dlatego, że w głównej mierze wiąże się z rozwojem społeczeństwa i cywilizacji. Ponadto uważa się, że jest to system wartości o który trzeba dbać¹¹. Wykazuje się ono brakiem straty najpotrzebniejszych dla człowieka dóbr, między innymi takich jak życie i zdrowie. Z naukowego punktu widzenia jest określeniem wieloznacznym¹². Słowo wywodzi się z języka łacińskiego, w którym bezpieczeństwo (*securitas*) składa się z dwóch części: *sine* czyli „bez” i *cura* „lęk, bojaźń, obawa” co wyjaśnia się jako brak obawy przed niebezpieczeństwem¹³.

Według literatury przedmiotu bezpieczeństwo to „wolność od zagrożeń zapewniająca suwerenność państwa i jako stan uzyskana w efekcie odpowiednio zorganizowanej obrony przed zagrożeniami zewnętrznymi i wewnętrznymi”. Definicje leksykalne opisujące bezpieczeństwo pokazują, że „bezpieczeństwo jest postrzegane jako stan i proces, potrzeba oraz skomplikowany system wraz z licznym układem podsystemów które mają na celu zapewnienie bezpiecznego rozwoju narodowi przy użyciu środków prawnie dostępnych”¹⁴.

Najogólniej bezpieczeństwo dzieli się na: publiczne i powszechne. Bezpieczeństwo publiczne kojarzy się głównie z ochroną zdrowia i życia publicznego oraz dobytku. Współcześnie jest to „przedmiot działalności ochronnej administracji publicznej zapewniającej oczekiwany stan wewnątrz państwa, gwarantujący jego rozwój przy minimalizowaniu zagrożeń oraz respektowaniu norm praw-

---

wództwie podlaskim na lata 2019–2021, Załącznik nr 1 do Uchwały nr IV/61/19 Sejmiku Województwa Podlaskiego z dnia 18 lutego 2019 r.

¹¹ A. Czupryński, B. Wiśniewski, J. Zboina, *Bezpieczeństwo. Teoria – Badania – Praktyka*, Wydawnictwo CNBOP-PIB, Józefów 2015, s. 10.

¹² http://www.samborzec.pl/asp/pliki/zarzadzanie_kryzysowe/20170215_zarzadzanie_kryzysowego_w_gminie.pdf, [Dostęp:18.01.2021].

¹³ A. Czupryński, B. Wiśniewski, J. Zboina, *Bezpieczeństwo...*, op. cit., s. 11.

¹⁴ J. Gierszewski, *Organizacja systemu bezpieczeństwa społecznego*, Difin SA, Warszawa 2013, s.14.

nych i zasad współżycia”¹⁵. Natomiast bezpieczeństwo powszechne chroni przed konsekwencjami klęsk żywiołowych i katastrof¹⁶.

Potrzeba bezpieczeństwa pojawia się, gdy człowiek odczuwa w jakiś sposób zagrożenie wynikające z sytuacji lub zdarzenia. Zagrożenie to jest nieznane i stwarza powody do odczuwania niebezpieczeństwa. W tym momencie organizm uruchamia intelekt człowieka oraz inne zdolności, aby poszukiwać bezpieczeństwa. Do potrzeb człowieka z zakresu bezpieczeństwa zalicza się najczęściej:

- bezpieczeństwo ekonomiczne – zaspokojenie potrzeb materialnych człowieka,
- bezpieczeństwo fizyczne – zredukowanie do najmniejszego stopnia zachorowalności oraz uzyskanie szybkiej pomocy medycznej,
- bezpieczeństwo socjalne – zapewnienie o utrzymaniu dobrego poziomu życia,
- bezpieczeństwo psychiczne – ograniczanie źródła zmartwień, leków lub niepokoju¹⁷.

Odczuwanie niebezpieczeństwa przez człowieka jest subiektywne i określa się je jako poczucie bezpieczeństwa.

Badania CBOS na temat poczucia bezpieczeństwa Polaków

Centrum Badań Opinii Społecznej jest specjalistycznym ośrodkiem, którego celem jest przeprowadzanie badań sondażowych. Do składu ośrodka należą specjaliści z instytucji akademickich oraz przedstawiciele Sejmu, Senatu, Prezydenta RP i Premiera RP. CBOS co miesiąc wykonuje sondaże na temat aktualnych problemów Polaków i wydarzeń w kraju i na świecie. CBOS regularnie bada poczucie bezpieczeństwa Polaków.

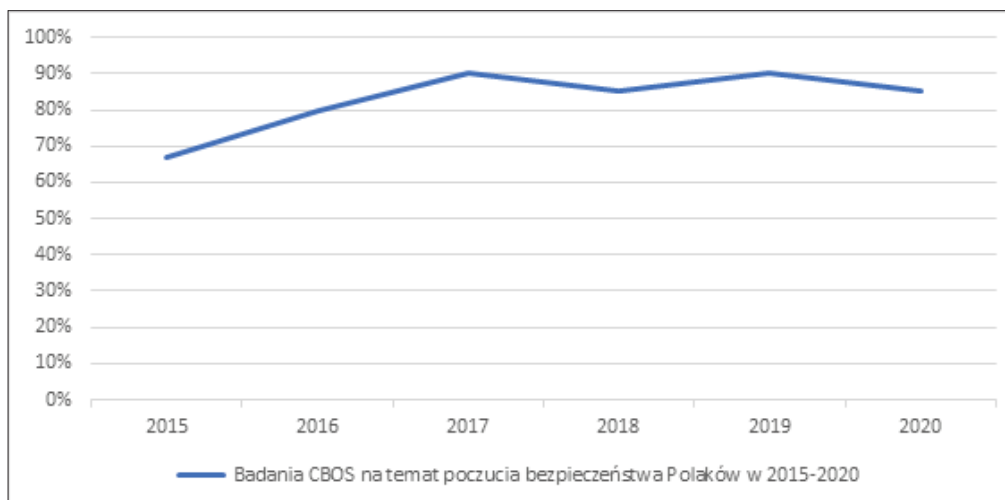
¹⁵ Tamże, s. 17.

¹⁶ J. Falecki, R. Kochańczyk, P. Zowizdraniuk, *Współczesne uwarunkowania zarządzania bezpieczeństwem wewnętrznym państwa*, Instytut Nauk o Bezpieczeństwie Uniwersytetu Pedagogicznego w Krakowie, Katowice 2018, s. 30.

¹⁷ K. Klimek, *Bezpieczeństwo człowieka w perspektywie gerontologicznej*, Edukacja Dorosłych 2011, nr 1, s. 56–57.

Wykres 1. Odsetek Polaków deklarujących poczucie bezpieczeństwa w kraju

Źródło: opracowane na podstawie: Badania CBOS na temat poczucia bezpieczeństwa Polaków w latach 2015–2020¹⁸.

Z Wykresu 1 wynika, że od 2015 do 2017 roku poczucie bezpieczeństwa Polaków miało tendencję rosnącą, natomiast w późniejszych latach utrzymywało się na w miarę stabilnym poziomie. Według badań CBOS Polacy uważają, że w Polsce żyje się bezpiecznie, a liczba osób uważających, że ich miejsce zamieszkania jest miejscem bezpiecznym, od wielu lat utrzymuje się na bardzo wysokim poziomie. Warto dodać, że przekonanie o bezpieczeństwie w Polsce w większości wyrażały osoby powyżej 55 roku życia.

Tabela 1. Zestawienie odpowiedzi na pytanie: Czy obawia się Pan/Pani tego, że może stać się ofiarą przestępstwa?

Czy obawia się Pan/Pani tego, że może stać się ofiarą przestępstwa?	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Nie obawiam się	49%	62%	60%	60%	66%	62%
Obawiam się	48%	37%	38%	38%	33%	36%

Źródło: opracowanie własne na podstawie Badania CBOS na temat poczucia bezpieczeństwa Polaków w latach 2015–2020.

¹⁸ M. Bożewicz, *Poczucie bezpieczeństwa w najbliższej okolicy i w kraju*, Komunikat z badań CBOS nr 96/2020.

Tabela 2. Zestawienie na pytanie: Czy w ostatnich pięciu latach przydarzyła się Panu(i) któraś z wymienionych niżej sytuacji:

Odsetki odpowiedzi twierdzących (według terminów badań)						
Czy w ostatnich pięciu latach przydarzyła się Panu(i) któraś z wymienionych niżej sytuacji:	2015	2016	2017	2018	2019	2020
– ukradziono Panu(i) coś	17%	12%	14%	15%	11%	11%
– dokonano u Pana(i) włamania (do domu, mieszkania, domku na działce, piwnicy, budynków gospodarczych)	10	7	7	7	6	5
– został(a) Pan(i) pobity(a) lub umyślnie zraniony(a)	4	3	3	3	3	2
– został(a) Pan(i) napadnięty(a) i obrabowany(a)	2	2	2	3	1	2
– stał(a) się Pan(i) ofiarą innego przestępstwa	5	4	4	4	3	4

Źródło: opracowane na podstawie: Badania CBOS na temat poczucia bezpieczeństwa Polaków w latach 2015–2020.

W Tabelach 1 i 2 zestawiono dane pokazujące wyniki sześciu badań przeprowadzonych przez CBOS. Z kwestionariusza wybrano dwa pytania związane z najgroźniejszą patologią jaką jest przestępczość. Poczucie bezpieczeństwa w kontekście stania się ofiarą przestępstwa w latach 2015–2020 miało wyraźną tendencję rosnącą. W 2020 roku respondenci znacznie mniej obawiali się stania się ofiarą przestępstwa niż w roku 2015 (Tabela 1). Również odsetek sytuacji przestępczych, które przydarzyły się respondentom był mniejszy w roku 2019 i roku 2020 niż w latach poprzednich badań (Tabela 2).

Dodatkowo z badań CBOS wynika, że osoby mieszkające na wsi częściej deklarowały, że żyją w kraju, w którym czują się bezpiecznie, niż osoby mieszkające w miastach. Różnica wynosiła 13%. Najbardziej bezpiecznie czują się mieszkańcy województw: lubelskiego, podlaskiego i opolskiego. Natomiast najmniejszym poczuciem bezpieczeństwa cechują się mieszkańcy województwa

zachodnio-pomorskiego. Nie było istotnych różnic w poczuciu bezpieczeństwa wyrażanego przez osoby pracujące i bezrobotne.

Z kolei badania CBOS na temat przestępczości wykonane w latach 2015–2020 pokazały, że mężczyźni wyrażają mniejsze obawy dotyczące troski o własne bezpieczeństwo aniżeli kobiety. Zaobserwowano jednak, że mieszkańcy większych miast częściej obawiają się, że padną ofiarą przestępstwa. Natomiast większym poczuciem zagrożenia ze strony przestępczości charakteryzują się osoby bezrobotne oraz te, które uważają swoje dobra materialne za niedostateczne.

Badania CBOS-u pokazały, że sytuacje przestępcze najczęściej spotykały respondentów, którzy byli mieszkańcami bardzo dużych miast. Respondenci byli najczęściej ofiarami kradzieży. 27% badanych potwierdziło przeżycie co najmniej jednego przestępstwa spośród wymienionych w katalogu odpowiedzi. Osoby z wyższym wykształceniem i zarabiające na własny rachunek, które były ofiarami stanowiły 23% ankietowanych, z kolei osoby bezrobotne to niewiele mniej, bo 22%¹⁹.

Badania własne nad poczuciem bezpieczeństwa społeczności lokalnej gminy Czyże w kontekście alkoholizmu

Badania własne zostały podjęte w celu rozwiązania problemu: *Jakie zdanie ma społeczność lokalna gminy Czyże w kwestii wpływu alkoholizmu na poczucie bezpieczeństwa mieszkańców?*

Opierając się o problem główny zdefiniowano następujące problemy szczegółowe:

- Jak jest nastawienie osób badanych do zjawiska alkoholizmu na terenie gminy Czyże?
- Czy społeczność zdaje sobie sprawę z występowania patologii społecznej na terenie gminy Czyże?

¹⁹ *Poczucie bezpieczeństwa w najbliższej okolicy i w kraju*. Komunikat z badań CBOS Nr 96/2020.

- Jak mieszkańcy gminy Czyże odbierają poczucie swojego bezpieczeństwa w odniesieniu do alkoholizmu?

Do rozwiązania problemu badawczego w pracy posłużono się metodą sondażu diagnostycznego. W stosunku do problemu badawczego pracy najbardziej korzystne wydało się narzędzie jakim jest kwestionariusz ankiety.

Gmina Czyże jest gminą wiejską, która mieści się na Nizinie Podlaskiej, a dokładnie w południowo-wschodniej części województwa podlaskiego. Gmina Czyże pod względem administracyjnym należy do powiatu hajnowskiego. Graniczy ona z Gminą Hajnówka, Gminą Dubicze Cerkiewne, Gminą Orla, Gminą Narew oraz z Gminą Bielsk Podlaski²⁰.

Powierzchnia gminy wynosi 134,20 km² i jest zamieszkiwana przez 2354 osoby. Sieć osadniczą tworzy 21 miejscowości wiejskich, a ludność Gminy Czyże stanowi 0,20% całej ludności województwa podlaskiego. Od kilku lat obserwuje się znaczący spadek ludności, ponieważ osoby młode często decydują się na migrację do większych miast, dlatego też w Gminie Czyże odnotowano starzejące się społeczeństwo. Co ciekawe, na terenie Gminy zaobserwowano również małą przewagę płci męskiej nad żeńską²¹.

Gmina Czyże posiada rolniczy charakter, z racji tego, że główną gałęzią jej gospodarki jest rolnictwo. Użytki rolne stanowią 85,7% terenu Gminy. Jest to bazowe źródło utrzymania mieszkańców Gminy. Oprócz tego ludność zamieszkująca tereny Gminy w dużym stopniu zajmuje się różnego rodzaju usługami, jak usługi budowlane, wykończeniowe i handlowe (sprzedaż maszyn rolniczych)²².

Respondentami udzielającymi odpowiedzi są osoby zamieszkujące gminę Czyże. Badanie przeprowadzono w kwietniu 2021 roku za pomocą ankietowania bezpośredniego. Niewielka liczba respondentów wynika z respektowania obostrzeń będących skutkiem stanu epidemicznego w Polsce.

²⁰ *Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Czyże*, s. 13.

²¹ *Tamże*, s. 16.

²² *Tamże*. s. 40.

Tabela 3. Grupa badanych osób ze względu na płeć

Lp.	Płeć	Liczba respondentów	Udział %
1	Kobiety	13	41,93
2	Mężczyźni	18	58,07
Razem		31	100

Źródło: badania własne.

W badaniu wzięło udział 31 respondentów. 41,93% stanowiły kobiety, natomiast mężczyźni to 58,07% badanych (Tabela 3).

Tabela 4. Grupa badanych osób ze względu na wiek

Lp.	Wiek respondentów	Liczba respondentów	Udział %
1	20-35 lat	10	32,25
2	36-46 lat	10	32,25
3	Powyżej 47 lat	11	35,48
Razem		31	100

Źródło: badania własne.

Grupy wiekowe respondentów były prawie równe liczbowo (Tabela 4). Grupę osób w przedziale wiekowym od 20-35 lat stanowiło 32,25%, tak samo prezentuje się grupa osób w wieku 36-46 lat. Nieznacznie większy udział w badaniu wzięła grupa osób od 47 lat wzwyż (35,48%).

Tabela 5. Wykształcenie badanych osób

Lp.	Wykształcenie	Liczba kobiet	Udział %	Liczba mężczyzn	Udział %	Razem	
						Liczba respondentów	Udział %
1	Podstawowe	2	15,38	1	5,55	3	9,67
2	Gimnazjalne	0	0	0	0	0	0

3	Zasadnicze zawodowe	2	15,38	8	44,44	10	32,25
4	Średnie/wyższe	9	69,23	9	50	18	58,06
Razem		13	100	18	100	31	100

Źródło: badania własne.

Biorąc pod uwagę wykształcenie ankietowanych można zauważyć, że najliczniejszą grupę respondentów stanowiły osoby ze średnim bądź wyższym wykształceniem (58,06%). Na drugim miejscu pod względem liczebności znajdowały się osoby z wykształceniem zasadniczym zawodowym. Natomiast osoby z wykształceniem podstawowym to tylko 9,67% badanych. Najwięcej badanych kobiet posiada wykształcenie średnie bądź wyższe. Natomiast u mężczyzn sytuacja pomiędzy mężczyznami posiadającymi wykształcenie zasadnicze zawodowe a średnie bądź wyższe jest niewielka, bowiem 44,44% badanych mężczyzn posiada wykształcenie zawodowe a 50% zadeklarowało wykształcenie średnie/wyższe (Tabela 5).

Tabela 6. Sytuacja zawodowa badanych osób

Lp.	Sytuacja zawodowa	Liczba respondentów	Udział %
1	Uczę się/ studiuje	5	16,12
2	Pracuję dorywczo	6	19,35
3	Posiadam stałą pracę	13	41,93
4	Jestem bezrobotny	3	9,67
5	Emeryt/ rencista	4	12,90
Razem		31	100

Źródło: badania własne.

Respondenci posiadający stałą pracę stanowią 41,93% badanych, 19,35% pracuje dorywczo, 16,12% badanych jest w trakcie nauki, 12,90% jest emerytem bądź rencistą. Natomiast tylko 9,67% respondentów jest bezrobotnych. Wynika z tego, że ponad połowa

osób albo nie jest aktywna zawodowo albo jest jeszcze w trakcie nauki (Tabela 6).

Tabela 7. Sytuacja rodzinna badanych osób

Lp.	Sytuacja rodzinna	Liczba kobiet	Udział %	Liczba mężczyzn	Udział %	Razem	
						Liczba respondentów	Udział %
1	Mężatka/ żonaty	10	76,92	8	44,44	18	58,06
2	Samotna/ samotny	3	23,07	10	55,55	13	41,93
Razem		13	100	18	100	31	100

Źródło: badania własne.

Z podanych danych wynika, że więcej niż połowa respondentów jest aktualnie w związku małżeńskim (58,06%), mniej, bo 41,93% pozostaje samotnych. Większość kobiet jest zamężna (76,92%). Natomiast 55,55% mężczyzn jest samotnych a 44,44% pozostaje w związku małżeńskim (Tabela 7).

Tabela 8. Miesięczny dochód netto

Lp.	Miesięczny dochód netto	Liczba respondentów	Udział %
1	Poniżej 1000 zł	11	35,48
2	Pomiędzy 1000 zł a 2000 zł	6	19,35
3	Pomiędzy 2000 a 3000 zł	9	29,03
4	Powyżej 3000 zł	5	16,12
Razem		31	100

Źródło: badania własne.

Zarobki poniżej 1000 zł zadeklarowało 35, 48% badanych, 29,03% zarabia w granicach 1000-2000 zł. Natomiast 19,35% respondentów podało, że zarabia pomiędzy 1000 zł a 2000 zł. Z ko-

lei 16,12% posiada miesięczny dochód netto w wysokości 3000 zł (Tabela 8).

Tabela 9. Zestawienie odpowiedzi do pytania 1: Czy uważa Pan/Pani, że w Gminie Czyże występuje alkoholizm?

Lp.	Treść odpowiedzi	Liczba kobiet	Udział %	Liczba mężczyzn	Udział %	Razem	
						Liczba respondentów	Udział %
1	Tak	11	84,61	10	55,55	21	67,74
2	Nie	0	0	0	0	0	0
3	Nie wiem	2	15,38	8	44,44	10	32,25
Razem		13	100	18	100	31	100

Źródło: badania własne.

Analizując dane z tabeli wynika, że znaczna liczba kobiet, bo aż 84% uważa, że w Gminie Czyże występuje alkoholizm. Natomiast patrząc na procentowe dane wynikające z udzielonych odpowiedzi przez mężczyzn wynika, że połowa z nich twierdzi, że zauważa występowanie alkoholizmu w Gminie a druga połowa nie udzieliła znaczącej odpowiedzi (Tabela 9).

Tabela 10. Zestawienie odpowiedzi do pytania 2: Jakie Pana/Pani zdaniem jest spożycie napojów alkoholowych w Gminie Czyże?

Lp.	Treść odpowiedzi	Liczba kobiet	Udział %	Liczba mężczyzn	Udział %	Razem	
						Liczba respondentów	Udział %
1	Duże	0	0	0	0	0	0
2	Średnie	6	46,15	10	55,55	16	51,61
3	Małe	6	46,15	6	33,33	12	38,70
4	Nie wiem	1	7,69	2	11,11	3	9,67
Razem		13	100	18	100	31	100

Źródło: badania własne.

Połowa ankietowanych twierdzi, że spożycie napojów alkoholowych w Gminie Czyże występuje w stopniu średnim, część – 38,70% – że w stopniu małym, a 9,67% ankietowanych nie ma zdania. Udzielone odpowiedzi przez kobiety i mężczyzn nieznacznie różniły się (Tabela 10).

Tabela 11. Zestawienie odpowiedzi do pytania 3: Czy w Pana/Pani otoczeniu (w rodzinie i wśród znajomych jest ktoś uzależniony od alkoholu?)

Lp.	Treść odpowiedzi	Liczba kobiet	Udział %	Liczba mężczyzn	Udział %	Razem	
						Liczba respondentów	Udział %
1	Tak	5	38,46	2	11,11	7	22,58
2	Nie	2	15,38	16	88,88	18	58,06
3	Nie wiem	6	46,15	0	0	6	19,35
Razem		13	100	18	100	31	100

Źródło: badania własne.

Respondenci płci męskiej w 88,88% stwierdzili, że nikt z bliskiego im otoczenia nie jest uzależniony od alkoholu, natomiast tak uważa tylko 15,38% kobiet (Tabela 11). Równocześnie jednak 46,15% badanych kobiet nie wie, podczas gdy żaden mężczyzna nie zaznaczył takiej odpowiedzi. Odpowiedzi kobiet i mężczyzn znacznie różniły się.

Tabela 12. Zestawienie odpowiedzi do pytania 4: Czy w Gminie Czyże są miejsca, w których szczególnie często można spotkać osoby pod wpływem alkoholu lub pijące napoje alkoholowe?

Lp.	Treść odpowiedzi	Liczba kobiet	Udział %	Liczba mężczyzn	Udział %	Razem	
						Liczba respondentów	Udział %
1	Tak	2	15,40	0	0	2	6,45
2	Nie	8	61,53	10	55,55	18	58,06

3	Nie wiem	3	23,07	8	44,44	11	35,48
Razem		13	100	18	100	31	100

Źródło: badania własne.

Większość kobiet (61,53%) i większość mężczyzn (55,55%) twierdzi, że nie znają miejsc w Gminie Czyże, w których szczególnie często można spotkać osoby spożywające napoje alkoholowe. Zaledwie 6,45% ogółu badanych (kobiety) zna takie miejsca (Tabela 12).

Tabela 13. Zestawienie odpowiedzi do pytania 5: Czy Pana/ Pani zdaniem picie alkoholu wpływa na zachowania społeczne osoby?

Lp.	Treść odpowiedzi	Liczba kobiet	Udział %	Liczba mężczyzn	Udział %	Razem	
						Liczba respondentów	Udział %
1	Tak	12	92,30	16	88,88	28	90,32
2	Nie	0	0	2	11,11	2	6,45
3	Nie wiem	1	7,69	0	0	1	3,22
Razem		13	100	18	100	31	100

Źródło: badania własne.

Najwięcej ankietowanych, czyli 28 osób (90,32%) uznało, że picie alkoholu wpływa na zachowania społeczne osób. Jedynie 2 mężczyzn uważało, że nie ma to żadnego znaczenia (Tabela 13).

Tabela 14. Zestawienie odpowiedzi do pytania 6: Czy wśród mieszkańców gminy Czyże zauważył Pan/Pani zachowania patologiczne wynikające z picia napojów alkoholowych?

Lp.	Treść odpowiedzi	Liczba kobiet	Udział %	Liczba mężczyzn	Udział %	Razem	
						Liczba respondentów	Udział %
1	Tak	5	38,46	11	61,11	16	51,61
2	Nie	4	30,76	5	27,77	9	29,03

3	Nie wiem	4	30,76	2	27,77	6	19,35
Razem		13	100	18	100	31	100

Źródło: badania własne.

Połowa osób badanych stwierdziła, że spotkała się z patologicznym zachowaniem wynikającym z picia alkoholu, jednak druga połowa zaznaczyła odpowiedzi przeczące (29,03%) oraz niewyraźające zdania na ten temat (19,35%) (Tabela 14).

Tabela 15. Zestawienie odpowiedzi do pytania 7: Czy Pana/ Pani zdaniem nadmierne spożywanie napojów alkoholowych prowadzi do popełniania przestępstw i różnych form przemocy?

Lp.	Treść odpowiedzi	Liczba kobiet	Udział %	Liczba mężczyzn	Udział %	Razem	
						Liczba respondentów	Udział %
1	Raczej tak	12	92,30	16	88,88	28	90,32
2	Raczej nie	0	0	0	0	0	0
3	Zdecydowanie tak	1	7,69	0	0	1	3,22
4	Zdecydowanie nie	0	0	0	0	0	0
5	Nie mam zdania	0	0	2	11,11	2	6,45
Razem		13	100	18	100	31	100

Źródło: badania własne.

Analizując dane z Tabeli 15 okazuje się, że zarówno najwięcej kobiet (92,30%), jak i mężczyzn (88,88%) twierdzi, że nadmierne spożywanie alkoholu wiąże się z częstszym popełnianiem czynów zabronionych prawem i innych form przemocy. Jedynie 2 osoby (mężczyźni) nie mają zdania na ten temat (Tabela 15).

Tabela 16. Zestawienie odpowiedzi do pytania 8: Czy Pana/Pani zdaniem alkoholizm w Gminie Czyże może wpływać na poziom poczucia bezpieczeństwa jej mieszkańców?

Lp.	Treść odpowiedzi	Liczba kobiet	Udział %	Liczba mężczyzn	Udział %	Razem	
						Liczba respondentów	Udział %
1	Tak	9	69,23	11	61,11	20	64,51
2	Nie	1	7,69	4	22,22	5	16,12
3	Nie mam zdania	3	23,07	3	16,66	6	19,35
Razem		13	100	18	100	31	100

Źródło: badania własne.

Większość osób (65,51% ogółu badanych) uważa, że alkoholizm ma duży wpływ na poczucie bezpieczeństwa mieszkańców Gminy Czyże. Jednak 22,22% mężczyzn uznało, że nie ma to większego znaczenia, a 16,66% nie ma zdania. Z kolei nadmierne picie alkoholu nie ma znaczenia tylko dla 7,69% kobiet przy 23,07% pań, które nie miały zdania na ten temat (Tabela 16).

Tabela 17. Zestawienie odpowiedzi do pytania 9: Czy uważa Pan/Pani, że zachowania osób nadmiernie pijących alkohol mogą zagrażać bezpieczeństwu Pana/Pani osobiście lub Pana/ Pani rodzinie?

Lp.	Treść odpowiedzi	Liczba kobiet	Udział %	Liczba mężczyzn	Udział %	Razem	
						Liczba respondentów	Udział %
1	Tak	4	30,76	4	22,22	8	25,80
2	Nie	3	23,07	11	61,11	14	45,16
3	Nie mam zdania	6	46,15	3	16,66	9	29,03
Razem		13	100	18	100	31	100

Źródło: badania własne.

Prawie połowa wszystkich respondentów twierdzi, że zachowania osób spożywających nadmiernie alkohol nie zagrażają bezpieczeństwu im osobiście lub ich rodzinie. Inaczej rozkładają się wskazania z uwagi na płeć respondentów. Alkoholizm nie stanowi zagrożenia zdaniem ponad 61% mężczyzn, ale równocześnie tylko dla 23% kobiet (Tabela 17).

Tabela 18. Zestawienie odpowiedzi do pytania 10: Czy Pana/ Pani zdaniem alkoholizm jest problemem współczesnych czasów?

Lp.	Treść odpowiedzi	Liczba kobiet	Udział %	Liczba mężczyzn	Udział %	Razem	
						Liczba respondentów	Udział %
1	Tak	13	100	12	66,66	25	80,64
2	Nie	0	0	2	11,11	2	6,45
3	Nie mam zdania	0	0	4	22,22	4	12,90
Razem		13	100	18	100	31	100

Źródło: badania własne.

Alkoholizm za problem współczesnych czasów uznało 80,64% wszystkich osób biorących udział w badaniu (Tabela 18). Bardzo mały procent, bo tylko 6,45% osób jest przeciwnego zdania. Natomiast 12,90% badanych nie ma zdania.

Tabela 19. Zestawienie odpowiedzi do pytania 11: Czy Pana/Pani zdaniem, służby są skuteczne w zwalczaniu alkoholizmu i zapewnianiu bezpieczeństwa mieszkańcom Gminy Czyże?

Lp.	Treść odpowiedzi	Liczba kobiet	Udział %	Liczba mężczyzn	Udział %	Razem	
						Liczba respondentów	Udział %
1	Tak	0	0	1	5,55	1	3,22
2	Nie	2	15,38	1	5,55	3	9,67
3	Nie mam zdania	11	84,61	16	88,88	27	87,09
Razem		13	100	18	100	31	100

Źródło: badania własne.

Najwięcej respondentów nie ma zdania w kwestii skuteczności służb zwalczających alkoholizm. Jest to aż 87,09% wszystkich badanych. Kobiety i mężczyźni są tutaj zgodni. Jedynie jedna osoba twierdzi, że służby są skuteczne (Tabela 19).

Zakończenie

Na podstawie wyników badania ankietowego wysunięto następujące wnioski:

1. Zarówno kobiety, jak i mężczyźni mieszkający w Gminie Czyże uważają, że w ich Gminie występuje zjawisko alkoholizmu.
2. Spożywania napojów alkoholowych na terenie Gminy jest przez badanych oceniane jako średnie.
3. Ponad połowa ankietowanych nie zna żadnej osoby uzależnionej od alkoholu w swoim otoczeniu. Jednak kobiety wskazywały na występowanie osób uzależnionych od alkoholu w swoim otoczeniu, co może być sygnałem braku przykładania wagi do zjawiska alkoholizmu ze strony mężczyzn, ponieważ powszechne cytowane męskie powiedzenie to: „piwo to nie alkohol”.
4. Większość kobiet i mężczyzn twierdzi, że w Gminie nie ma miejsc, w których szczególnie często można spotkać osoby spożywające napoje alkoholowe.
5. Wśród mieszkańców Gminy Czyże panuje przekonanie, że nadmierne spożywanie alkoholu wpływa na zachowania społeczne. Znaczna część respondentów zauważyła takie zachowania w Gminie.
6. Z badań wynika, że zdecydowana większość osób uważa, iż nadmierne spożywanie napojów alkoholowych prowadzi do popełniania przestępstw i różnych form przemocy. Kobiety są bardziej zdecydowane w tym twierdzeniu.
7. Respondenci są zdania, że alkoholizm w znacznym stopniu wpływa na poczucie bezpieczeństwa mieszkańców Gminy.
8. Równocześnie też część respondentów (mniej niż połowa) uważa, że zachowania osób nadmiernie pijących alkohol nie zagrażają im osobiście oraz ich rodzinom. Mężczyźni w znacznie większym stopniu nie boją się takich zachowań.

9. Ankietowani zdecydowanie uważają, że alkoholizm jest problemem współczesnych czasów.
10. W kontekście zwalczania alkoholizmu i zapewnienia poczucia bezpieczeństwa przez różne służby, mieszkańcy gminy Czyże nie chcieli ocenić ich skuteczności.

Badani mają świadomość występowania w Gminie zjawiska patologii społecznej jaką jest alkoholizm. Mieszkańcy Gminy Czyże rozumieją też jak powszechną patologią jest alkoholizm i jakie niesie za sobą skutki. Respondenci zauważyli wpływ alkoholizmu na poczucie bezpieczeństwa mieszkańców małej społeczności lokalnej. Mieszkańcy Gminy Czyże są świadomi, że za ich poczucie bezpieczeństwa odpowiadają w dużym stopniu przejawy różnych patologii społecznych, w tym alkoholizm.

Bibliografia

1. *Badania CBOS na temat poczucia bezpieczeństwa Polaków w latach 2015–2020.*
2. Bożewicz M., *Poczucie bezpieczeństwa w najbliższej okolicy i w kraju*, Komunikat z badań CBOS nr 96/2020.
3. Czupryński A., Wiśniewski B., Zboina J., *Bezpieczeństwo. Teoria-Badania-Praktyka*, Wydawnictwo CNBOP-PIB, Józefów 2015.
4. Falecki J., Kochańczyk R., Zowizdraniuk P., *Współczesne uwarunkowania zarządzania bezpieczeństwem wewnętrznym państwa*, Instytut Nauk o Bezpieczeństwie Uniwersytetu Pedagogicznego w Krakowie, Katowice 2018.
5. Frąckowiak M., Motyka M., *Charakterystyka problemów społecznych związanych z nadużywaniem alkoholu*, Hygeia Public Health 2015, 50(2).
6. Gierszewski J., *Organizacja systemu bezpieczeństwa społecznego*, Diffin SA, Warszawa 2013.
7. <http://www.parpa.pl/index.php/33-analizy-badania-raporty/134-polskie-problemy-alkoholowe>, [Dostęp: 16.01.2021].
8. http://www.samborzec.pl/asp/pliki/zarzadzanie_kryzysowe/20170215_zarzadzanie_kryzysowego_w_gminie.pdf, [Dostęp: 18.01.2021].
9. Klimek K., *Bezpieczeństwo człowieka w perspektywie gerontologicznej*, Edukacja Dorosłych 2011, nr 1.

10. Lenart A., Nadużywanie alkoholu a przemoc w rodzinie, „Studia Elckie” 20 (2018), nr 4.
11. *Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Czyże.*
12. *Nadużywanie alkoholu a problem przemocy domowej*, PARPA, Zadanie finansowane ze środków Narodowego Programu Zdrowia na lata 2016-2020.
13. Nowak A., Wysocka E., *Problemy i zagrożenia społeczne we współczesnym świecie. Elementy patologii społecznej i kryminologii*, „Śląsk” Wydawnictwo Naukowe, Katowice 2001.
14. *Poczucie bezpieczeństwa w najbliższej okolicy i w kraju*. Komunikat z badań CBOS nr 96/2020.
15. *Program profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych w województwie podlaskim na lata 2019-2021*, Załącznik nr 1 do Uchwały nr IV/61/19 Sejmiku Województwa Podlaskiego z dnia 18 lutego 2019 r.